

Формами забезпечення державою широких технологічних запозичень можуть стати, по-перше, організація і створення спільних підприємств із залученням провідних світових технологічних компаній, участь яких у капіталі підприємств дозволить отримати від них відповідні технології і ринки збуту. По-друге, це придбання за державний кошт іноземних ліцензій на виробництво відповідної високотехнологічної продукції вітчизняними компаніями з подальшою участю держави у їх капіталі у розмірі не меншому принаймні суми коштів, витрачених нею на придбання ліцензій. В обох випадках розмір частки держави у капіталі підприємств повинен дозволяти їй впливати на управління підприємствами на стратегічному рівні та брати участь у розподілі прибутку. Держава, формуючи пул/портфель таких компаній із своєю часткою у власності та в пріоритетних секторах виробництва, створить підґрунтя для його відповідного переструктурування, локалізації всередині країни, розвитку широких міжгалузевих зв'язків і суміжних виробництв, подолання технологічної відсталості.

Інструменти для наздоганяючого розвитку, на який має орієнтуватися Україна, дещо відмінні від інструментів для технологічного прориву, які застосовують розвинені країни. Якщо через технологічний прорив розвинені країни створюють нові ринки, на яких для них немає відчутних потенційних конкурентів ззовні, то Україна, запозичуючи технології і створюючи на їх основі власні виробництва, об'єктивно вимушена орієнтуватися на існуючі ринки, – і внутрішній, і зовнішні, їх емність і потенціал попиту, а також на існуючих конкурентів, які пропонують аналогічну продукцію. Тому на початкових етапах держава в Україні, поряд із запозиченням технологій і створенням за своєю участю компаній, має вдаватися до інструментів тимчасового захисту власного внутрішнього ринку і формування додаткового попиту на ньому у тих секторах, які вона планує розвинути.

Література

1. Кіндзерський Ю. Індустріальна дивергенція України з ЄС та проблеми її подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 9–18. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.6.9>.
2. *Відновлення та реконструкція повоєнної економіки України* : наукова доповідь / В. М. Геєць та ін. Київ : ДУ «Ін-т екон. та прогнозування НАН України», 2022. 304 с.
3. Mazzucato M. *The Entrepreneurial State. Debunking Public vs. Private Sector Myths*. London : Anthem Press, 2013. 202 p.
4. Mazzucato M. Innovation Systems : From Fixing Market Failures to Creating Markets. *Intereconomics*. 2015. No. 3. Pp. 120–125.
5. Mazzucato M., Semieniuk G. Public financing of innovation: new questions. *Oxford Review of Economic Policy*. 2017. Vol. 33. No. 1. Pp. 24–48.

УДК 330.8+330.341.424(043.2)

Луньова Ольга Костянтинівна
к. і. н., доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,
Одеський національний економічний університет (Україна)
Поліщук Володимир Олегович
аспірант кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

JEL classification: B130; B200; N130; N230; N240

Початком масової первинної індустріалізації (першої промислової революції) можна вважати 1781 р., коли Р. Аркрайт почав в Англії будівництво першої у світі прядильної фабрики, де водяні колеса крутили приводи станків, а праця була детально розподілена між робітниками. Піонером першої з революцій вважається Англія. Сутність первинної індустріалізації – перехід від ремісничого і мануфактурного до промислового виробництва, накопичення приватних засобів виробництва для збільшення розширеної вартості на основі зростання чисельності найманих працівників за рахунок обезземелення селян і розорення ремісників, залучення до господарського обороту нових природних ресурсів і джерел енергії. Перша промислова революція відбулася в XVIII-XIX ст., де ключовими

передумовами можна називати аграрний переворот, який призвів до вивільнення дешевої робочої сили, та механізацію ручної праці, яка у 10–20 разів збільшила продуктивність [1].

Аграрний переворот відбувся у Великій Британії у XVI столітті, під час якого землевласники привласнювали громадські угіддя, щоб розводити більше овець. Селян витіснили з дрібних господарств, земля їх більше «не годувала». Вони ставали дешевою робочою силою та йшли працювати на фабрики, де переважала ручна праця. Механізація на мануфактурах почалася в 1733 році, коли Джон Кей створив «човник, що літає». З того моменту на ткацькому верстаті стала працювати одна людина замість двох. Продуктивність праці зросла вдвічі, але не вистачало пряжі. Процес прядіння також треба було вдосконалити [2].

До часу першої промислової революції відносяться відкриття та винаходи у різних галузях: ткацькі та прядильні верстати в легкій промисловості, токарні та фрезерні верстати в металургії, сільськогосподарські машини. Характерними рисами першої промислової революції стали будівництво механізованих заводів і фабрик, встановлення капіталізму та прискорення переселення людей із сіл до міста.

Перша промислова революція плавно перетекла до другої, яка почалася в 1870 році й тривала до 1914 року, тобто початку Першої світової війни. Її передумовами стали наростаючі успіхи у фізиці та хімії та прагнення впровадити наукові досягнення у виробництво. Майкл Фарадей відкрив у 1831 році електромагнітну індукцію. Його винахід електромагнітних роторних пристроїв став основою для впровадження електрики у технології [3].

Електрифікація та виробництво бесемерівської сталі послужили пусковим майданчиком для вдосконалення технологій. Ключовими інноваціями стали використання конвеєра в потоково-масовому виробництві та випуск.

Період другої промислової революції характеризується будівництвом залізниць та інших транспортних мереж, використанням телеграфу, стрімким зростанням промисловості, витісненням гужового транспорту машинами. Виникли нові галузі: електроенергетика, нафтохімічна промисловість, автомобілебудування, виробництво сталі.

У другій половині XX ст. розвинені держави вважали за краще доручити країнам, що розвиваються, виробництво промислової продукції, виробляючи операції у завершальній стадії виробництва, знімаючи «вершки», тобто, отримуючи від цього найбільший зиск. Таким чином, вирішувалося питання про виведення із розвинених країн брудних екологічних виробництв та важких у фізичному плані та небезпечних виробництв. Конвеєрна революція породила в США на початку XX століття масове виробництво автомобілів та іншої техніки [4].

Вважаючи себе вільними від клопоту світового промислового виробництва, розвинені країни зосередилися на завершальних етапах одержання продукції, проблемах логістики, управління, фінансових питаннях, запровадження досягнень науково-технічного прогресу (НТП) в економіку. Показники розвитку держави почали пов'язувати з питомою вагою зайнятих у сфері обслуговування, а не виробництва. Загальновизнаною стала думка про те, що в цих умовах саме обслуговуюча місія є головною за умов сучасного НТП.

Третя промислова революція (науково-технічна) розпочалася у 1960-ті роки та характеризувалася автоматизацією виробництва. Передумовою її стало застосування ядерної енергії у промисловості та необхідність переміщати радіоактивні матеріали без участі людини. Надалі розвинені країни стали стикатися з новими проблемами, що виявилися в їхній залежності від постачальників сировини, її кількості та якості. Неможливість постачання продукції відповідного рівня виробництва створювала серйозні економічні проблеми. Крім того, виявилось, що виникли нові технології, що дозволяли отримувати продукцію важкої промисловості та в розвинених країнах на прийнятному для них рівні у плані екології та безпеки виробництва.

Нова індустріалізація принципово відрізняється від первинної за своїм змістом (заміна машин чотириланковими автоматизованими комплексами, що включають поряд з машинами комп'ютерні скануючі та керуючі програмні пристрої). Ці пристрої існують у вигляді робототехнічних комплексів та 3D-принтерів, що дозволяють працівникові самому розробляти або купувати комп'ютерні програми і без застосування найманої праці випускати наукомістку продукцію відповідно до специфічних запитів клієнтів. Руйнується монополія капіталістів на засоби виробництва: відтепер вони можуть належати індивідуальним підприємцям, що означає перетворення приватної власності на особисту.

Із розпочатою у XXI ст. загальною комп'ютеризацією, серед громадськості, у політичних і навіть наукових колах, поширилася думка, що головним напрямом НТП у світі стала саме «інформаційна революція». Саме в цей час виникло розуміння необхідності здійснення нової

індустріалізації у найрозвиненіших країнах світу. Під цим явищем розумівся перехід до виробництва товарів важкої промисловості: металургії, машинобудування, хімічної та будівельної галузей, енергетики на новій техніко-технологічній базі, в умовах енергозберігаючих та екологічно чистих та безвідходних технологій із застосуванням наукомісткої комп'ютерної техніки.

Розгортання четвертої промислової революції відбувається у теперішньому часі, а її причиною стало поширення Інтернету. Розширення мережі Інтернету, мобільного зв'язку та телекомунікацій зробило наприкінці ХХ століття машинне виробництво глобальним, що залучило до орбіти індустріалізації все населення планети. «Всесвітня павутина» змінила наше життя, зробила стрибок у сфері ЗМІ та розваг, але спочатку не призвела до прориву в промисловості. Сучасна промислова революція проявляється у наростаючому симбіозі промислових та технологічних інновацій. 3D друк та роботи можуть стати руйнівними технологіями нашого часу. Для цього їм не вистачає лише масового поширення.

Четверта промислова революція полягає не у підвищенні продуктивності, а в продуктивності, гнучкості та кастомізації. Фабрики стануть багатопрофільними та перемістяться ближче до споживача. Складування товарів, міжнародні перевезення зникнуть через непотрібність. Промисловість розвиватиметься на внутрішньому ринку, що надасть можливості збільшити кількість робочих місць. З'явиться потреба у таких фахівцях, як координатор роботизованих команд, менеджер цифрових пропозицій, предиктивний аналітик мережі поставок та ін. Виробництво більше не орієнтуватиметься на масового споживача, а залежатиме від переважних потреб кожної конкретної людини.

Література

1. Шаравара О. О. Клаус Шваб «Четверта промислова революція»: світоглядні настанови. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. Вип. 15. С. 156–158. URL: <http://surl.li/evxes> (дата звернення: 06.03.2023).
2. Задоя А. Нова індустріалізація в стратегії випереджаючого переслідування. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2012. Вип. 27. С. 21–29. URL: <http://surl.li/exbsr> (дата звернення: 06.03.2023).
3. Збаразська Л. О. Неоіндустріалізація в Україні : концепт національної моделі. *Економіка промисловості*. 2016. № 3. С. 5–32. URL: <http://surl.li/exscr> (дата звернення: 08.03.2023).
4. Решетило В. П., Островський І. А. Неоіндустріалізація та її вплив на розвиток вітчизняної та міжнародної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 18. Ч. 3. С. 21–25. URL: <http://surl.li/exjfc> (дата звернення: 09.03.2023).

УДК 35.078.42

Макуха Сергій Миколайович

*к. е. н., доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РІШЕНЬ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

JEL classification: M100

Становлення державності в Україні вимагає якісного удосконалення системи публічного управління та адміністрування. А результативність роботи системи публічного управління визначається її здатністю своєчасно розробляти, приймати та реалізовувати якісні державно-управлінські рішення. Розробка та прийняття управлінських рішень здійснюється у багатьох сферах людської діяльності, що об'єднує зміст терміну «прийняття управлінського рішення» та алгоритм дії при його формуванні. Водночас, кожна сфера діяльності визначає власні особливості та умови прийняття управлінських рішень. Оскільки прийняті рішення в публічному управлінні стосуються інших людей і в багатьох випадках організації в цілому, розуміння природи і суті цього процесу дуже важливо для досягнення успіху в галузі управління. В публічному управлінні метою управлінського рішення, як і в будь-якій сфері діяльності, є забезпечення регулюючого впливу на об'єкт управління задля досягнення мети організації чи установи. Саме через те, що від якості управлінських рішень залежить досягнення мети діяльності організації чи установи, їх формування та вибір повинні відбуватися на основі наукового підходу [1].